

СТАНОВИЩЕ

от доктор на науките /1.3. Методика на обучението по философия/ **Яна Динкова Мерджанова, професор** /1.2. Професионална педагогика и Теория и методика на професионалното ориентиране/ **в СУ „Свети Климент Охридски“**

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **„професор“**
на **Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

по област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (Живопис и цветознание)

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 20.11.2018 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедри „Естетическо възпитание“ и „Музика“ към Педагогически факултет, като кандидат участва доц. д-р Даниела Тодорова Маркова от ПУ „Паисий Хилендарски“

I Общо представяне на процедурата и кандидата – Конкурсът за професор осигурява необходимата лекционна натовареност – 155 часа, от които 120 ч. лекции, от тях 45 по профила на конкурса. Предоставени са всички необходими документи и квалифициран списък на научните публикации на единствения кандидат – доц.д-р Даниела Тодорова Маркова, преподавател в Педагогически факултет на ПУ, от 1987 г., като хоноруван асистент в катедра „Естетическо възпитание“. Последователно кандидатът израства като „доктор“ през 1999 г. и „доцент“ през 2003 г. по Методика на обучението /Теория и методика на изобразителното изкуство/. **И преподавателската, и научно-изследователската, и проектна дейност на доц. Маркова са богати и свързани с предмета ѝ на научен интерес и академичната ѝ натовареност във факултета и извън него.** Представени са документи и сертификати, удостоверяващи разработени учебни програми, участия в голям брой изложби /55/ и 12 научно-изследователски проекта, експертна и консултантска дейност, ръководство на докторанти /3 успешно защитили/ и дипломанти /55/, административна ангажираност и отговорности в университета и факултета /работни комисии, заместник-декан 2008-2011 г., факултетска комисия по качество, университетска комисия по оценка и акредитация/.

II Обща характеристика на творческата продукция и дейността на кандидата - доц. Маркова представя за участие в конкурса **57 труда**, пълноценни и разнообразни по жанр, като 42 са самостоятелни, 4 от статиите са на чужд език и 1 е в реферирано и индексирано научно списание. В тази си част становището се фокусира основно върху двете монографии, 4 учебника за висше образование и 6-те книги за училищно и предучилищно образование, като най-представителни за открояване приносите и особеностите на научно-творческата дейност на кандидата за **транслиране на художествената култура в сферата на педагогическото и образователната практика. Монографията „Диагностични въз-**

можности на детската рисунка“ от 2005 г. е ценна с критическия анализ на предимствата и ограниченията на рисувателните тестове, както и с многопластовото представяне на детската рисунка като „средство за изразяване на детската душевност“ със свое излъчване, почерк, стил, чието тълкуване е творчески процес, изискващ и практически умения. Като автор, педагог, преподавател и художник, Даниела Маркова търси синтеза между естетическата свобода, артистичност и проникновение, от една страна, и технологичността и резултативността като преподавател, от друга страна. Цялото ѝ творчество е белязано от този стремеж да съхрани и развие научната и родова естетическа художествена ерудиция, която търси най-ефективен път да се предава на следващите поколения, но без да се елементаризира.

Внимание заслужава хабилитационната и най-нова монография на доц. Маркова **„Изкуството да виждаш“**, 2019 г. На фокус са променените състояния на съзнанието, в потенциала им за разбиране и „виждане“ на незримото. Как виждането зависи от състоянието на съзнанието, като че ли е изследователският и научен проблем-въпрос, за авторката – търсят се способности за съхраняване на сетивата и преоткриване на съзерцателната способност. Налице е интердисциплинност между психологически, философски, социологически, религиозни позиции. *По-бедно са представени български педагогически и социално-философски опити и текстове, а такива има.* Те също биха помогнали за очертаване на тенденцията за преодоляване на противопоставянето в разбиранията за културното и творческо развитие на човека. Доц. Маркова ползва автори-ерудити, творящи на границата между наука, философия, „мъдруване“, самата тя демонстрира своята ерудиция и многостранни интереси, както и способности да интерпретира, обобщава, съпоставя, йерархизира. Построява интересна линия между „променените състояния на съзнанието-променените възприятия-сътворяване на гледката-взиране в празното-непосредствено виждане-виждане на невидимото-съзерцание –мистично виждане–медитативно виждане–сливане с гледката“ – за да се случи творчеството и да оживее творческият продукт.

Доц. Маркова е автор на **4 учебника за студенти**, които съответстват на лекционните курсове и на периметъра на нейните изследователски и преподавателски акценти – методическите аспекти на апликацията и ръководството по цветознание, както и изобразителните дейности в детската градина, са вдъхновени от убеждението, че „постигането и овладяването“ им се случва чрез правене. Тези книги могат да служат и за ръководство за Личностно развитие, тъй като отново включват в себе си опити да се надзърне в дълбините на цветознанието и хармонията на цветовете.

Много ценно е участието на доц. Маркова като **автор на учебници по Изобразително изкуство първи и втори клас и на познавателни книжки** за детската градина пър-

ва-четвърта група в новите сесии за учебници и учебни помагала от 2016 г. насам. Те са придружени като комплект и с **Книги за учителя**. Тази част от авторската дейност по убедителен начин защитава една ПЕДАГОГИЧЕСКА самоопределеност и за мен е доказателство за идентичността и основателната **вътрешна устойчива претенция на доц. Маркова като кандидат за професор по съответното професионално направление, което е в област Изкуствознание, но и в съответния факултет – Педагогическия**. Смятам, че тъкмо такива личности, учени, преподаватели – творящи, живеещи и синтезиращи интердисциплинността, ще определят **бъдещия облик на едно окултуряващо образование**.

В документите са описани **25 цитирания** в многографични източници с рецензиране и **20** в нефеерирани научни списания и издания.

III Критични бележки и препоръки – те продължават научния и културен диалог:

1. *Въпрос:* Как авторката се отнася към *Кантовото трансцендентно „нещо-в-себе си“* – държи ли да го разкрива докрай, особено в творческия процес, или то е един вид стимулираща детерминанта за творческо въображение и продуктивност?
2. *Препоръка:* по-интензивно публикуване в рецензирани и индексирани научни списания, което е твърде необходимо за популяризиране и разпространяване на идеите и опита на кандидата, а и веднага би се отразило в ползването и транслирането на тези идеи /вкл. като цитиране в такъв род специализирана научна среда/.
3. *Въпрос:* На с. 256 от „Изкуството да виждаш“ се казва: „няма рационално описание, което докрай да изчерпи всички значения на образа“ – а има ли такова художествено изобразяване, което да изчерпи един образ?
4. *Бележка:* Седемте последни параграфа в „Изкуството да виждаш“ /Виждането на художника, описание на гледката, пътят към гледката, да чуваш и да виждаш, време за наблюдение, смяна на гледната точка, ежедневиеният поглед/ започват кръстно да преповтарят и допълват вече казано в предишните. *Ако самият логико-синтетичен мост бе по-стегнат и систематизиран, монографията би освободила място за един приложен преход, който да я направи по-комплексна и пълно-ценно разработваща на теоретико-приложно равнище проблема за Художествения поглед.* А с това би увеличила и своята приложна стойност. Като че ли авторката се е увлякла повече в споделяне на свои лични открития и проява на ерудиция.
5. *Въпрос:* Как авторката би синтезирала *ключовите научни теоретико-приложни приноси на своето дело?*

Всяко истинско творчество предизвиква въпроси и това е част от неговото богатство. **Но се открояват и значими научни теоретико-приложни приноси**, които тук виждам в три глобални посоки :

1. **Обобщаване на интердисциплинен /философски, психологически, социологически, културологически, естетически/ културен опит в разкриване на дълбинните механизми на художественото творчество и творческите процеси.**
2. **Открояване на принципи и механизми за усет, хармонизиране и овладяване на цветовете чрез съхраняване и развитие на сетивността и съзерцателните способности на човека – на границата между изкуствознанието и педагого-го-методическата сфера.**
3. **Педагого-методическо транслиране и операционализиране на изобразителни умения и опит за образователни цели:**
 - **в подготовката на учители във ВУ;**
 - **за основно училищно образование в цикъл Изобразително изкуство;**
 - **за предучилищно образование и възпитание за художествена сензитивност на най-малките.**

ЗАКЛЮЧЕНИЕ – Кандидатурата на доц. Даниела Тодорова Маркова **отговаря на всички критерии** и показатели, заложи в ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му в ПУ. Тя представя достатъчен брой и с високи качества научни трудове, демонстрира дългогодишен опит и продуктивност в работа със студенти, ученици. **Отговаря на наукометричните показатели** за „професор“. Творчеството ѝ **изразява автентичен и оригинален авторски почерк**, на базата на коректно ерудирано педагогически транслирано използване на световни културни постижения в интердисциплинно поле. Нейната дългогодишна дейност **отговаря на заявената нужда на ПФ на ПУ за професор в съответното направление**. Творчеството на авторката разполага и с недоразвити ниши, които обаче са великолепна перспектива за лично израстване, а с това и на направлението.

Ето защо, **с убеденост предлагам** на членовете на уважаемото жури **да подкрепят въвеждането на доц. Даниела Маркова в академичната дръжност „професор“** в област на висше образование 8. Изкуствознание, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство /Живопис и цветознание/ за нуждите на катедри „Естетическо възпитание“ и „Музика“, ПФ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

02. 04. 2019 г.

Изготвил становището:

(проф. дпн Яна Мерджанова)